

Turystyka w leśnych kompleksach promocyjnych na terenie RDLP w Białymstoku

Zdzisław Szkiruć

Abstrakt. Na terenie RDLP w Białymstoku funkcjonują 3 leśne kompleksy promocyjne: Puszcza Białowieska, Lasy Mazurskie, Puszcza Knyszyńska. Każdy z nich charakteryzuje się inną specyfiką wynikającą z walorów przyrodniczych i położenia w stosunku do dużych aglomeracji miejskich. Zagospodarowanie turystyczne, rekreacyjne i edukacyjne tych obszarów, aktualne i projektowane, odpowiada zapotrzebowaniu społecznemu.

Słowa kluczowe: leśny kompleks promocyjny, edukacja, rekreacja, turystyka

Abstract. *Tourism promotion in forest complexes in RDLP in Białystok.* The RDLP in Białystok are 3 forest complexes Promotional Białowieża Forest, Forest Mazury, Knyszyńska Primeval Forest. Each of them has a different specificity resulting from natural values and their position relative to large urban areas. Tourism development, recreational and educational areas correspond to the current and projected needs of society.

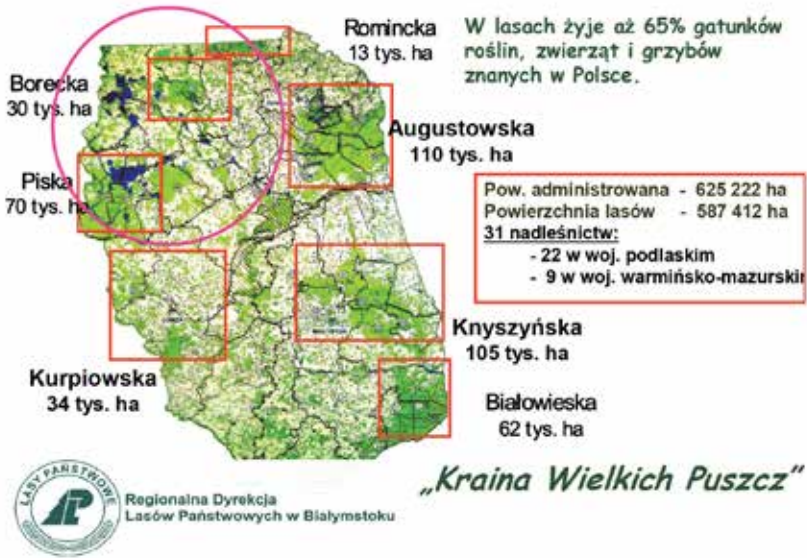
Key words: forest complex promotion, education, recreation and tourism

Wstęp

Leśne kompleksy promocyjne tworzone są przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych od 1994 roku na podstawie art. 13b ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Tekst jedn.: Dz.U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59 z późn. zm.). Aktualnie funkcjonuje w Lasach Państwowych 25 Leśnych Kompleksów Promocyjnych (LKP) na łącznej powierzchni ok. 1,22 mln hektarów. Celem działania LKP-ów jest promocja trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, ochrona zasobów przyrody w lasach oraz edukacja leśna. Dla każdego LKP-u opracowuje się program gospodarczo-ochronny, który między innymi zawiera określenie kierunków działań w celu udostępnienia lasu, m.in. na potrzeby edukacyjne, turystyczne i rekreacyjne.

Lasy stanowiące własność Skarbu Państwa są udostępnione dla ludności na podstawie art. 26 ustawy o lasach. Realizowane są tu różne formy turystyki i rekreacji, do której zagospodarowanie terenu jest realizowane przez poszczególne nadleśnictwa z wykorzystaniem różnych źródeł finansowych (środki unijne, Narodowego i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, lokalnych grup działania, środki własne Lasów Państwowych itd.). Utrzymanie tych obiektów jest w całości realizowane ze środków wypracowanych przez poszczególne nadleśnictwa w ramach gospodarki drewnem, ponieważ zgodnie z przytoczoną wyżej zasadą zawartą w ustawie o lasach, lasy są udostępnione dla ludności nieodpłatnie.

Działania podejmowane w Leśnych Kompleksach Promocyjnych na terenie RDLP w Białymstoku

Ryc. 1. Lasy w województwie podlaskim
Fig. 1. Forests in Podlaskie voivodship

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku administruje na powierzchni ok. 625 tys. ha i składa się 31 nadleśnictw, z tego 22 na terenie województwa podlaskiego i 9 nadleśnictw na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Obszar ten charakteryzuje się występowaniem dużych, zwartych kompleksów leśnych, takich jak Puszcza Augustowska, Piska, Borecka, Romincka, Białowieska, Knyszyńska (ryc. 1).

Na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku funkcjonują trzy leśne kompleksy promocyjne, które zajmują łącznie 28,75% powierzchni RDLP:

- Leśny Kompleks Promocyjny Puszcza Białowieska utworzony w 1994 r. na powierzchni 52637 ha,
- Leśny Kompleks Promocyjny Lasy Mazurskie utworzony w 2002 r. na powierzchni 118218 ha, w tym w RDLP w Białymstoku – 64830 ha i na terenie RDLP w Olsztynie – 51613 ha,
- Leśny Kompleks Promocyjny Puszcza Knyszyńska utworzony w 2011 r. powiększony w 2013 r. i aktualnie obejmuje 62319 ha.

Tab. 1. Obiekty i urządzenia turystyczne w nadleśnictwach RDLP w Białymstoku wg stanu na 31.12.2012 r.
Table 1. Facilities and tourist facilities in RDLP districts in Białystok as at 31.12.2012

Obiekty i urządzenia turystyczne	RDLP w km/szt.	LKP w km/szt.	% w RDLP
Szlaki piesze km	1499	764	51
Szlaki rowerowe km	1845	782	42
Szlaki konne km	475	190	40
Narciarstwo biegowe km	65	47	72
Pola biwakowe	szt.195	26	13
Parkingi pojazdów	szt.76	34	45
Miejsca postojowe	szt.113	64	56
Infrastruktura-duże wiaty	szt.68	30	44
Infrastruktura-małe wiaty	szt.124	31	25
Sanitariaty	szt.35	15	43

Dane zamieszczone w tabeli 1 wskazują, że obiekty i urządzenia turystyczne zlokalizowane w LKP-ach stanowią większość istniejącego zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego na obszarach administrowanych przez RDLP. Ilość tych urządzeń, stosowane rozwiązania techniczne są dostosowywane do potrzeb i stale ich przybywa.

Leśny Kompleks Promocyjny „Puszcza Knyszyńska” otacza Białystok (ok. 300 tys. mieszkańców, a aglomerację miasta zamieszkuje łącznie ok. 500 tys. mieszkańców). Jest to zatem obszar intensywnej penetracji w trakcie wypoczynku: popołudniowego, w dniach wolnych od pracy, wakacji, zbierania owoców runa leśnego oraz wykorzystywania oferty edukacyjnej nadleśnictw Dojlidy, Czarna Białostocka, Supraśl, Krynki. Aktualnie brak danych, jak wielu ludzi korzysta z tego obszaru. Część informacji pozyskane zostanie z zainstalowanych urządzeń do automatycznego liczenia turystów na Szlaku Powstania Styczniowego. Część LKP-u (79% powierzchni) stanowi Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej.

Chroniąc nie tylko walory przyrodnicze, również kulturowe tego obszaru, rozpisany został w 2011 r. konkurs na opracowanie projektów małej architektury turystycznej respektujących lokalne tradycje budowlane. Zdjęcie jednego z obiektów na Szlaku Powstania Styczniowego reprezentuje przyjęte rozwiązania, które są budowane na całym terenie Puszczy Knyszyńskiej, również poza LKP-em (fot. 1, 2).

W ogólnopolskim konkursie wybrane zostało logo LKP-u (ryc. 1), które umieszczane jest na wydawnictwach dotyczących leśnego kompleksu promocyjnego.

Aktualnie realizowane lub przygotowywane są następujące projekty dotyczące funkcji wypoczynkowych tego obszaru:

1. Przeprowadzono badanie ankietowe (634 wypełnionych ankiet) na temat „Jak korzystam z lasów Puszczy Knyszyńskiej”, którego celem jest uzyskanie odpowiedzi: jakie obszary Puszczy są głównie penetrowane, cel i czas tej penetracji, jakiego zagospoda-

rowania oczekują ludzie odwiedzający Puszcę Knyszyńską. Opracowanie wyników nastąpi do 1 grudnia 2013 r.

2. Zbudowano Szlak Powstania Styczniowego (74 km – wartość projektu 1,4 mln złotych dofinansowanie z RPOWP ok. 1,2 mln złotych), dla którego wykonano przewodnik mobilny oparty o GPS.
3. Trwają prace nad przewodnikiem mobilnym opartym o GPS dla całego leśnego kompleksu promocyjnego.
4. Adaptacja zabytkowej wyluszczeniarni nasion i jej otoczenia na ośrodek edukacyjny.
5. Przygotowanie budowy ścieżki rowerowej na odcinku 22 km po byłym pasie przeciwpożarowym na odcinku Podsupraśl-Poczopek. W ten sposób powstanie trasa rowerowa poza koroną drogi na odcinku 40 m od granic Białegostoku do obiektów edukacyjnych Nadleśnictwa Krynki.
6. Wykorzystanie torowiska byłej kolejki leśnej na odcinku ok. 20 km przez drezyny napędzane mięśniami ludzkimi, a także kolejkę mechaniczną.
7. Przygotowany projekt „Rowerem po Puszczy” wspólnie z samorządami i zarządcami dróg.
8. Przygotowania do budowy zagrody pokazowej żubrów w Kopnej Górze.
9. Odtwarzanie bartnictwa w współpracy 4 nadleśnictw z RDLP (Nadleśnictwa: Augustów, Supraśl, Browsk, Maskulińskie) i obszaru chronionego Szulgan Tasz z Baszkirii (Federacja Rosyjska).

Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Mazurskie” to południowa część Doliny Wielkich Jezior Mazurskich z Puszcą Piską w granicach Nadleśnictwa Maskulińskie i Pisz. Część LKP (1773 ha) stanowią grunty Skarbu Państwa znajdujące się w zarządzie Polskiej Akademii Nauk Stacji Badawczej Rolnictwa i Hodowli Zachowawczej Zwierząt w Popielnie. Funkcjonuje tu Mazurski Park Krajobrazowy, którego obszar w 56% pokrywa się z granicami LKP-u.

Obszar ten to turystyka sezonowa, wakacyjna, głównie powiązana z turystyką wodną. Funkcjonują tu całoroczne ośrodki, pensjonaty, hotele, kwatery prywatne. Realizowane formy turystyki, to: biwakowanie, spływy kajakowe i rejsy żeglarskie, turystyka sentymentalna, zbiór płodów runa leśnego, imprezy integracyjne o różnym charakterze, wędkarstwo. Szacunkowo rocznie odwiedza ten obszar około 150 tys. osób, ze spływu Krutynią korzysta rocznie ok. 100 tys. osób, a według danych Mazurskiego Parku Krajobrazowego wieś Krutyni rocznie odwiedza ok. 150 tys. osób (fot. 3).

W najbliższych latach na terenie Nadleśnictwa Pisz i Maskulińskie planowane jest zrealizowanie następujących zamierzeń podnoszących standard urządzeń turystycznych i zapewniających lepszą „kanalizację” ruchu turystycznego:

1. Wykonanie mobilnego przewodnika na bazie GPS.
2. Modernizacja istniejącej bazy i ścieżek edukacyjnych z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych.
3. Podniesienie standardu zagospodarowania pól namiotowych cieszących się zainteresowaniem turystów. W ostatnich latach spada frekwencja na polach namiotowych i wykorzystywane jest około połowy tych obiektów tradycyjnie funkcjonujących w nadleśnictwach (fot. 4).
4. Wykonanie ścieżki historyczno-przyrodniczej w uroczysku Wądołek.
5. Promocja Zielonego Punktu Kontrolnego w Nadleśnictwie Maskulińskie.
6. Stworzenie bazy edukacyjnej w Szerokim Borze- Nadleśnictwo Pisz.

7. Kontynuowanie współpracy z lokalnymi organizacjami, jak np. „Stowarzyszenie historyczne piska pozycja rygłowa” w zakresie lepszego wykorzystania walorów historycznych obszaru.
8. Rozbudowa parkingów i miejsc postoju.
9. Odtwarzanie bartnictwa.

Leśny Kompleks Promocyjny „Puszcza Białowieska” obejmuje cały obszar Puszczy Białowieskiej w granicach Polski. Aktualnie rozpatrywany jest przez UNESCO wniosek o objęcie całej Puszczy Białowieskiej Rezerwatem Biosfery (dotychczas Rezerwatem Biosfery jest tylko „Białowieski Park Narodowy” i „Park Narodowy Białowieskaja Puszcza” na Białorusi). Jest to obszar podlegający wielu formom ochrony, i tak np.:

- obszar Natura 2000 zajmuje 94,3% powierzchni LKP-u,
- rezerваты przyrody, strefy ochronne, użytki ekologiczne zajmują 28% powierzchni LKP-u.

W miejscowościach i gminach otaczających Puszcę Białowieską zamieszkuje ok. 50 tys. osób. Białowieski Park Narodowy odwiedza rocznie ok. 120 tys. osób. Z działalności edukacyjnej 3 nadleśnictw rocznie korzysta ok. 28 tys. osób. Ile osób odwiedza obiekty terenowe nadleśnictw, takie jak: Miejsce Mocy, ścieżkę „Żebra Żubra”, Szlak Dębów Królewskich (fot. 5), dotychczas nie ustalono.

Drzewostany stanowiące Puszcę Białowieską wg aktualnych planów urządzania lasu, mają średni wiek 85 lat, pierwsza klasa wieku (drzewostany w wieku od 1-20 lat) zajmują 2,5% powierzchni Puszczy, a drzewostany powyżej 100 lat zajmują 27% powierzchni. Realizowane tu formy penetracji obszaru, to:

- wyraźny wzrost turystyki rowerowej,
- turystyka całoroczna oparta o miejscową bazę hotelową z wyraźnym spadkiem w marcu i listopadzie,
- turystyka w dni wolne – szczególnie duża frekwencja w czasie wolnych od pracy dni w maju,
- turystyka konferencyjna,
- turystyka zimowa oparta o kuligi i wzrastające zainteresowanie narciarstwem biegowym,
- czynna przez cały rok kolejka leśna w Nadleśnictwie Hajnówka z elementami edukacji leśnej (fot. 6),
- fotografowanie i podglądanie przyrody,
- trasy nordic walking.

Działania realizowane lub planowane są następujące:

1. Modernizacja ścieżki „Żebra Żubra”.
2. Modernizacja kolejki wąskotorowej i powiązanych z nią obiektów edukacyjnych.
3. Rozbudowa Ośrodka Edukacji Leśnej Jagiellońskie z wykorzystaniem istniejących w terenie obiektów budowlanych.
4. Odtwarzanie bartnictwa.
5. Poszerzenie współpracy z Białowieskim Parkiem Narodowym w zakresie uzupełniających się ofert edukacyjnych.

Podsumowanie

Leśne kompleksy promocyjne to odpowiedź Lasów Państwowych na wzrastające zapotrzebowanie społeczne na wszystkie funkcje lasu, w tym szczególnie rekreacyjne. Jest to miejsce poszukiwania rozwiązań jak najlepszego zaspokojenia potrzeb społecznych, rodzaj poligonu doświadczalnego. Przykłady stosowanych rozwiązań przenoszone są na inne obszary leśne, bo przecież wszystkie lasy w zarządzie Lasów Państwowych są udostępnione poza wyjątkami wskazanymi w ustawie o lasach. Zapraszamy zatem do korzystania z obszarów leśnych.

Literatura

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach. Tekst jedn.: Dz.U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59 z późn. zm.

Zdzisław Szkiruc

Wydział Ochrony Ekosystemów
Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku
z.szkiruc@bialystok.lasy.gov.pl